

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 181/2024-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Petra Straku a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Mgr. Martinou Chorváthovou, advokátkou, Andreja Kmeťa 17, Martin, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 21P/115/2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 21P/115/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Žilina **prikazuje** v konaní vedenom pod sp. zn. 21P/115/2021 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré mu **je povinný** Okresný súd Žilina zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľovi **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **485,12 eur**, ktorú **je povinný** Okresný súd Žilina zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. februára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov, a tiež žiada o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 2 000 eur a náhrady trov konania.

2. Uznesením č. k. II. ÚS 181/2024-9 z 3. apríla 2024 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že sťažovateľ sa návrhom na začatie konania doručeným okresnému súdu 22. júna 2021 domáha osvojenia maloletého dieťaťa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], ako manžel jej matky. Okresný súd dosiaľ (ani neprávoplatne) nerozhodol.

II.

Argumentácia sťažovateľa a vyjadrenie okresného súdu

4. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní v dôsledku jeho nečinnosti došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľ uvádza, že napadnuté konanie trvá viac ako 2 roky a 7 mesiacov bez prijatia meritórneho rozhodnutia. Okresný súd v napadnutom konaní vydal 10. augusta 2021 uznesenie o ustanovení kolízneho opatrovníka maloletému dieťaťu a v ten istý deň vyzval sťažovateľa na doplnenie podaného návrhu. Dňa 19. augusta 2021 sťažovateľ na základe výzvy súdu svoje podanie doplnil. Dňa 9. septembra 2021 bolo sťažovateľovi doručené vyjadrenie otca maloletého dieťaťa k návrhu. Od tohto momentu bol okresný súd nečinný a táto nečinnosť trvá ku dňu podania ústavnej sťažnosti už viac ako 2 roky a 5 mesiacov. V danom prípade ide o konanie vo veci starostlivosti o maloleté dieťa, ktorého samotný predmet zvyrazňuje záujem na skorom rozhodnutí veci a ktorého prioritu prezumuje aj zákon. Konanie nemožno považovať za zložité a k vzniku prietahov v konaní sťažovateľ nijakým spôsobom neprispel.

5. K ústavnej sťažnosti sa vyjadril okresný súd, ktorý poukázal na stanovisko zákonnej sudkyne v predmetnej veci, z ktorého vyplýva, že súd v predmetnej veci do dnešného dňa nerozhodol z dôvodu, že pod sp. zn. 21P/86/2021 je od 5. mája 2021 vedené konanie vo veci úpravy rodičovských práv a povinností k maloletej [REDAKOVANÉ] na základe návrhu otca [REDAKOVANÉ]. Vo veci sp. zn. 21P/86/2021 bolo nariadené pojednávanie na 22. marec 2024, ktoré však súd odročil, keďže sa naň nedostavil otec maloletého dieťaťa. Nový termín pojednávania na účel opätovného predvolania otca maloletého dieťaťa, ktorého výsluch súd vyhodnotil za potrebný vo vzťahu k úprave rodičovských práv a povinností k maloletej [REDAKOVANÉ], bol stanovený na 18. jún 2024, pričom aktuálne v konaní sp. zn. 21P/86/2021 prebiehajú úkony na účel doručenia predvolania otcovi maloletého prostredníctvom polície. Zo stanoviska zákonnej sudkyne vyplynulo, že súd primárne vníma za potrebné rozhodnúť vo veci podaného návrhu o úpravu rodičovských práv a povinností, keďže v prípade rozhodnutia o osvojení maloletého dieťaťa sťažovateľom dôjde k zániku rodičovských práv a povinností biologického otca k maloletej [REDAKOVANÉ]. Po právoplatnosti rozhodnutia o úprave rodičovských práv a povinností k maloletej bude súd rozhodovať o návrhu

o osvojenie maloletej navrhovateľom. V prílohe vyjadrenia pripojil prehľad procesných úkonov a dodal, že vedenie súdu nedisponuje kompetenciou zasahovať do rozhodovacej činnosti súdu ani sudcom zvolených procesných postupov.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože s ohľadom na predmet konania a po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskom okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

9. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

10. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, predmetnom napadnutého konania je osvojenie maloletého dieťaťa, t. j. ide o typ konania tvoriaci štandardnú súčasť rozhodovacej agendy súdov, a preto z právneho hľadiska napadnuté konanie nevykazuje črty mimoriadnej zložitosti. Ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti nasvedčujúce tomu, že v danom prípade by išlo o fakticky zložitú konanie.

11. Ústavný súd pri posudzovaní prvého kritéria osobitne zohľadnil predmet konania, ktorého povaha konania („čo je v hre“) si vyžadovala sústredený a promptný postup súdu, pretože ide o statusové konanie, ktoré je v súlade s judikatúrou ESLP kategorizovateľné ako prioritizované konanie vyžadujúce si osobitnú rýchlosť konania.

12. Povaha napadnutého konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným prietahom (m. m. I. ÚS 419/2015, III. ÚS 263/2016, II. ÚS 565/2022, II. ÚS 552/2023).

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorú by bolo možné pripísať na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietahom.

14. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v napadnutom konaní. Napadnuté konanie začalo 22. júna 2021 a do dňa podania ústavnej sťažnosti v ňom nebolo meritórne (hoci aj neprávoplatne) rozhodnuté. Okresný súd konal spočiatku plynule, keď 10. augusta 2021 vydal uznesenie o ustanovení kolízneho opatrovníka maloleťmu dieťaťu, adresoval žiadosti úradom o prešetrenie pomerov v rodine a v ten istý deň vyzval sťažovateľa na doplnenie podaného návrhu. Dňa 19. augusta 2021 sťažovateľ na základe výzvy súdu svoje podanie doplnil. Dňa 9. septembra 2021 bolo sťažovateľovi doručené vyjadrenie otca maloleťého dieťaťa k návrhu. Od tohto momentu bol však okresný súd úplne pasívny bez vykonania akéhokoľvek procesného úkonu. Nečinnosť okresného súdu trvala do dňa podania tejto ústavnej sťažnosti viac ako 2 roky a 5 mesiacov.

15. K vyjadreniu podpredsedníčky okresného súdu, ktorá poukázala na postoj zákonnej sudkyne, podľa ktorého bolo primárne potrebné rozhodnúť vo veci podaného návrhu otca na úpravu rodičovských práv a povinností v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 21P/86/2021, keďže v prípade rozhodnutia o osvojení maloleťého dieťaťa sťažovateľom dôjde k zániku rodičovských práv a povinností biologického otca k maloletej [REDAKOVANÉ], a až po právoplatnosti rozhodnutia o úprave rodičovských práv a povinností k maloletej bude rozhodovať o návrhu na osvojenie maloletej sťažovateľom, ústavný súd uvádza, že uvedený názor okresného súdu bez toho, aby ústavný súd hodnotil jeho opodstatnenosť, by nasvedčoval existencii dôvodu na prerušenie napadnutého konania do právoplatného skončenia konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 21P/86/2021. V prípade, ak by sťažovateľ alebo iný účastník konania považoval prerušenie napadnutého konania za nedôvodné, mohol sa proti nemu brániť opravným prostriedkom. Nečinnosťou okresného súdu v tomto smere prišiel sťažovateľ *de facto* o možnosť namietat nesprávny procesný postup. Ak okresný súd nedospel k záveru o potrebe prerušiť napadnuté konanie, mal v napadnutom konaní konať.

16. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že pod zvýšenou pozornosťou, ktorú má súd venovať statusovým veciam, nemožno rozumieť už takmer 3 roky (v čase rozhodovania ústavného súdu, pozn.) trvajúce konanie nielen bez vydania meritórneho rozhodnutia, ale bez vykonania čo i len jedného pojednávania vo veci. Uvedené platí obzvlášť za situácie, keď lehota na rozhodnutie v konaní o osvojenie je limitovaná samotnou právnou úpravou, podľa ktorej má súd o osvojení rozhodnúť bezodkladne, najneskôr do šiestich mesiacov od podania návrhu na osvojenie (§ 145 Civilného mimosporového poriadku). Túto lehotu napriek jej poriadkovému charakteru môže súd presiahnuť len vtedy, ak z objektívnych príčin nemožno vykonať dôkazy.

17. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k prietahom, ktoré boli spôsobené nečinnosťou okresného súdu. Skutočnosť, že okresný súd rozhodoval o návrhu sťažovateľa ku dňu podania ústavnej sťažnosti dva roky a osem mesiacov, pričom ani v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti nie je vo veci sťažovateľa meritórne rozhodnuté, je sama osebe neprimeraná a z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľná. Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku nálezu).

18. Vzhľadom na to, že konanie nie je právoplatne skončené, bolo okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy prikázané, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

IV.

Primerané finančné zadost'učinenie

19. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada priznať finančné zadost'učinenie v sume 2 000 eur, ktoré odôvodnil závažnosťou prerokovávanej veci, teda tým, že ide o konanie tykajúce sa úpravy práv a povinností k maloletému dieťaťu.

20. Ústavný súd uvádza, že konanie pred ústavným súdom z dôvodu namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov plní nielen preventívnu funkciu, ale tiež funkciu satisfakčnú, resp. kompenzačnú (náhradu nemajetkovej ujmy). V súlade s judikatúrou ústavného súdu je cieľom finančného zadost'učinenia dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

21. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti tejto veci považoval za potrebné priznať sťažovateľovi finančné zadost'učinenie, pričom pri svojom rozhodovaní vzal do úvahy všetky okolnosti danej veci, predovšetkým vznik zbytočných prietáhov v konaní spôsobených nečinnosťou okresného súdu a predmet konania, teda to, čo bolo v konaní v hre, resp. v stávke pre sťažovateľa. Po zohľadnení týchto okolností, majú na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, považoval ústavný súd priznanie sumy 1 000 eur za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku tohto nálezu) a vo zvyšku ústavnej sťažnosti nevyhoviel (bod 5 výroku tohto nálezu). Prihliadol na fakt, že deklarácia porušenia základných práv, príkaz konať, ako aj náhrada trov konania implicitne zahrňujú aj satisfakčný prvok.

V.

Trovy konania

23. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 485,12 eur (bod 4 výroku nálezu) .

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je vo výške 270,54 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 13,73 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (príprava

a prevzatie zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Výsledná suma náhrady trov právneho zastúpenia predstavuje sumu 568,54 eur, avšak sťažovateľ si v ústavnej sťažnosti uplatnil nárok na náhradu trov konania len vo výške 485,12 eur, preto mu ústavný súd priznal náhradu v tejto výške.

25. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. júna 2024

Peter Molnár
predseda senátu